Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summulae dialecticae - Cod. Ettenheim-Münster 137

Herele, David

[S.l.], [18. Jahrh.]

Qvaestio 1ma

urn:nbn:de:bsz:31-111525

Visual Library

Solet hodie in scholis tractatui Logicæ præmitti compendiosa terminorum explicatio quorum frequens mentio redit in philosophiæ decursu, ut vel hac de causa eorum notitia summè necessaria sit. Accedit, quòd non omnes difficultate careant, quam, ut discentes facilius assequantur: oportet paulò fusius proponere. Interim animus non est, omnes omnino terminorum divisiones huic compendio inserere, sed eorum solummodo, qui in Logica deinceps frequentius usui erunt, aut in quorum intelligentia de Philippi mente discessero.

QVÆSTIO PRIMA.
De Terminis.

SECTIO PRIMA. DEFINITUR Terminus.

Sermo est de termino Logicè sumpto, quo sensu definitur ab Arle l. 1mo priorum c. 1mo. Is in quem resolvitur propositio iuxta quam acceptionem tantum prædicatum et subiectum erunt termini, quia in illa sola resolvitur propositio, ut diximus in explicatione Philippi.

Definitur terminus ab Arle. is in quem resolvitur propositio. Unde copula excluditur, in illam non resolvatur propositio.

Arriaga disputatione 1ma. § 1. Numero 5to ad mentem Arlis clarius definit terminum, quod sit extremum propositionis.

2do quod sit extremum propositionis

Solvuntur abstractas contra definitionem termini obiectae.

idem docent Hurtadus d. 1. S. 2. Tolletus L. 1. c. 10. Fonseca L. 6. c. 9. Ratio tum quia in quaestione de nomine communior sententia praeferenda, tum quia sic optimè declaratur, quomodo à ratione termini excludatur unio seu copula, haec enim eò ipso quòd uniat extrema, non est extremum, et consequenter neque terminus.

Excluditur à termini ratione copula, quia non est extremum.

Obiicitur primò ex allatâ definitione sequitur vocem Scyndapsus esse terminum, et non esse terminum, quae sunt contradictoria, sequela probatur, quod ad 1mum mm ex hâc propositione. Scyndapsus est syncategorema, cuius enuntiationis extremum est to scyndapsus, ergo est terminus. probo nunc etiam alterum mm, quod non sit terminus. Terminus debet esse aptus locutioni humanae, et supponere pro aliquâ re distincta à termino; atqui scyndapsus non est vox apta locutioni humanae, neque ex impositione hominum significat aliquid distinctum à se, ergo non est terminus, ergo sequitur ex allatâ definitione to scyndapsus esse terminum, et non esse terminum, quae sunt contradictoria.

Respondeo ad obiectionem concedendo 1. mm quod sit terminus, nego 2 mm ad argumentum in contrario dico ad rationem termini sufficere, ut supponat pro se ipso quod dum negant adversarii faciunt

Sufficit ad rationem termini ut supponat pro se ipso.

Solvuntur obiectiones q. defiant Fini obiectae.

Quaestionem de solo nomine, et tenentur ostendere suum loquendi modum esse communiorem. Mihi videtur probabilius quod etiam sint categoremata proprie mereantur vocari termini, imo et litterae, verba, adverbia, coniunctiones interiectiones cum solae ponuntur, quia eadem proprietate, qua dicitur plictri est vox potest pariter dici amo est verbum bene est adverbium

Syncategoremata proprie vocari merentur termini, quia possunt supponere pro se ipsis.

Obiicitur secundo sequens propositio, quod Petrus currat est contingens, in qua enuntiatione iuxta nostram sententiam non posset assignari subiectum: si enim dicas (ut revera debes) totum hoc quod Petrus currat esse subiectum, contra urgeri potest, quod iuxta te terminus seu subiectum debeat esse extremum, atqui id quod assignasti loco subiecti est integra propositio, ergo nec erit subiectum, quod est contra communem et contra te ipsum.

Respondeo to quod Petrus currat esse quidem propositionem, sed propositioni non repugnare, ut respectu alterius sit subiectum: et tunc enuntiatio non sumitur formaliter sed materialiter, atqui de tota

Integra propositio respectu alterius est subiectum.

Similitudo, quomodo possit esse respectu alterius subiecti.

indiuisibiliter sumptâ affirmats aliquid, ita à pari repugnat quidem, ut tota manus sit pars sui ipsius, non tamen repugnat, ut sit pars respectu brachii et totius hominis. Ex dictis colliges copulam est ex natura sua talem esse, ut in illam non possit resolui propositio, quia eiusmodi resolutio est formaliter destructiua nexus extremorum, copula enim est nexus, siue unio. Vnde iterum patet quòd copula nunquam possit participare denominationem extremi seu termini; qui ablato nexu manent saltem in potentia.

SECTIO 2da. DE Termino mentali, uocali et scripto.

Termini uocales et scripti non sunt proprie termini, quia non sunt proprie propositiones sed tantum signa interni consensus uel dissensus.

Dico 1mo terminos uocalem et scriptum non esse proprie terminos. Ratio conclusionis est, quia etiam propositio uocalis ac scripta non affirmando proprie, nec in rigore sunt propositiones, sed tantum signa interni consensus uel dissensus, à quo illae denominants extrinsece enuntiationes; nos ergo qui indagamus terminum propositionis propriae dictae, consequenter negamus terminum uocalem et scriptum in rigore uocari terminos.

Dico 2do terminum mentalem esse proprie terminum. Deducitur ex priori conclusione, quia nimirum est extremum propositionis propriae dictae, quae verè aliquid affirmat aut negat. ita Arriaga d. 1. s. 2da Hurtadus d. 1ma. s. 3bia et apud hunc alij.

Terminus mentalis est proprie terminus, quia est extremum propositionis proprie dictae

Promeliori tamen intelligentia notandum est discrimen inter propositionem formalem et obiectivam, haec est obiectum circa quod versatur illa. V. G: cum in mente dicis homo est animal mentalis et interna cognitio, qua hominem affirmas esse animal, est propositio formalis; ipse verò homo affirmat esse animal et substans tuae cognitioni, est propositio ~~formalis~~ obiectiva. hoc posito dicendum est, terminum mentalem tantum reperiri in propositione obiectiva, nam in formali non existunt proprie subiectum et praedicatum, ergo neque termini, in obiectiva verò reperiuntur, ergo in illa sola existit proprie terminus mentalis.

formalis propositio discrepat ab obiectiva, quia formalis est ipsa cognitio, quae aliquid affirmo, obiectiva verò quae aliquid affirmat substans cognitioni.

Terminus mentalis tantum reperitur in propositione obiectiva quia in formali non existunt proprie subiectum et praedicatum

Obicies in hac propositione, Petrus est homo to petrus et to homo sunt extrema propositionis, quae extrema sunt termini vocales; nam uti pauli ante concessimus non cognitio, quà cognoscitur petrus est homo, sed id quod substat cognitioni, est proprie terminus; atqui

cognitioni substat haec vox Petrus ergo erit terminus proprie dictus: atqui vox Petrus est terminus vocalis, ergo terminus vocalis proprie est terminus, quod est contra concessa.

Respondeo praedictas voces esse extrema propositionis non qua tales, sed quatenus per illas innotescit conceptus, qui formaliter est id, quod tribuit denominationem praedicati et subiecti, ac proinde conceptus per vocem expressus erit terminus ut quo res per conceptum significatae erunt terminus ut quod, vox vero erit tantum instrumentum, mediante quo conceptus exprimitur, neque refert quod propositio obiectiva non sit extrema natura sua affirmativa vel negativa, nam ad denominationem verae propositionis plus non requiritur, quam ut contineat id, supra quod cadit formaliter affirmatio vel negatio, de quo plura suo loco.

Conceptus per vocem expressus est terminus ut quo. Res vero per conceptum significatae sunt termini ut quod.

Ad propositionem veram requiritur ut contineat id supra quod cadit formaliter affirmatio et negatio.

SECTIO TERTIA.

De termino categorematico et syncategorematico.

Terminus categorematicus definitur ab Arriaga d. 1. s. 4. qui per se sine additamento aliquid significat, et poni potest in propositione.

Terminus categorematicus est qui per se sine additamento aliquid significat et poni potest in propositione.

Syncategorematicus vero, q per se nihil significat, contra hanc definitionem obiicit sibi ipsi citatus auctor, inde colligi, quod nomina adiectiva non sint pure ~~syn~~categorematica, et asserit quod ex 2 ee. partim syncategorematica eo quod, inquit, tam parum intelligo dum audio vocem albus donec addatur paries, quam tum audio vocem nullus.

Terminus syncategorematicus est q per se nihil significat.

Hanc opinionem refutat quidam recentior, et simul soluit argumentum dicendo, nomina adiectiva in ratione extremi non esse omnium imperfectissima, sed posse per se esse perfecte extremum, id quod pure syncategorematicis non conuenit.

Adiectiva non sunt omnium imperfectissima ratione extremi, quia possunt esse per se perfecte extremum propositionis.

Haec responsio non videtur efficaciter urgere contrarium, in qua tantum assignat discrimen inter terminum categorematicum et syncategorematicum pure talem, cum tamen Arra dicat adiectiva non esse pure syncategorematica: sed partim categorematica, ut Nemo quia vox non videtur imperfectior, quam vocem albus sed aequali proprietate usurpari pro extremo propositionis.

Secundo cum ad rationem extremi plus non requiratur, quam ut terminus sufficiat aliquid, etsi indistinctum a se, velut cum dico Plutarchus est syncategorema sequitur terminum syncategorematicum aeque perfecte participare denominationem extremi licet non aeque perfecte et per se significet ex placido hominum, ut recte asseruant Arriaga et Mendoca:

Syncategorema perfecte participat denominationem extremi, quia significat aliquid etsi indistinctum a se.

atq; adeo cum dico plictri est syncategorema aeque ~~perfecte~~ proprie est extremum to plictri, quam nomen albus in hac propositione. homo est albus. ergo plictri et vox nemo ac omnis terminus mixtus per hoc non excluditur à categorem, quod non perfecte per se sit extremum.

Adiectiva excluduntur à syncategorematicis quia plus significant quam syncatema.

Forte rectius ad argumentum Arrae respondeo negando quod adiectiva sine addidamento non perfectius significent, quam nomen omnis vel actum syncatema. Ratio disparitatis est, quia adiectiva sunt nomina expressa sui institutione apta ad significandum certam aliquam rem, sive duas res, quarum utraque seorsim spectata, et in recto perse poni potest in enuntiatione. E.G. albus est concretum significans subiectum albedinis, atqui tam subiectum quam albedo per se proxime apta sunt praedicari: ergo adiectivum albus est nomen expressa impositione aequivalens duabus vocibus, quae singulae sunt categoricae: quod de syncatemate dici non potest, ut fatetur ipse Arra, nec de termino mixto quia sic includit saltem unum syncatema quod per se nihil significat sine addidamento. Adeoque stante definitione citati A: adiectiva hac explicatione nostra commode defendi potest, quod adiectiva sint purè categorica, quae sententia, utpote communis, mihi quoque magis placet.

Excluduntur 2do à syncatemate, quia aequalent duabus vocibus, quae sunt categoricae. et apta sunt praedicari, quod non conveniunt syncatematis et mixtis.

Adiectiva sunt purè categorica secundum citati autoris definitionem.

Contra sententiam Arrae est, quod teneatur concedere

etiam illa nomina, quæ significant per modum adiectivorum esse partim syncata, eo quòd in aliquo important formam eodem plane modo quo adiectiva: nam pater importat paternitatem sicut album albedinem. Dicat ergo hic A cur habens paternitatem sit terminus categoricus. et non etiam habens albedinem? certè qui consequens vult loqui et de utroque negare debet esse purum categorema, et de utroque concedere.

Dices album est concretum importans formam in obliquo; atqui obliquum est syncata, ergo album importat syncate, ergo est terminus partim syncatecus.

Respondeo ad terminum mixtum requiri, ut si utrumque involuatur in recto alterum nihil per se significat; at si albedo quæ est forma denominans subiectum ponatur in recto, iam erit categorema uti prius notavi. Unde hæc obiectio me confirmat, ut sentiam adiectiva esse purè categorea.

Termini mixti, si utrumque consideratur in recto, alterum significatum nihil per se significat.

SECTIO 4ta DE termino concreto et abstracto.

Terminus concretus definitur à philo esse is qui formam et subiectum significat, quod papea explanans aiit, per formam intelligi omne id, quod alteri aliquam appellationem tribuit.

Refutatur philippus.

non placet hæc explicatio, quia per illam terminus abstractus à concreto non rectè secernitur; nam iuxta citatum Arubedo est abstractum rubri, et tamen accipit denominationem rubedinis à colore, ergo rubedo est terminus concretus; sic dulcedo à cognitione accipit denominationem cognitionis, imo vix ullus terminus abstractus est, qui non possit ab alia forma denominationem aquire, ergo omne abstractum erit concretum.

Terminus concretus significat aliquam rem per modum compositi.

Abstractus verò per modum simplicis.

Lorinus hic parte 2 ca 1 definit concretum esse terminum qui significat aliquam rem per modum compositi: abstractum vero qui significat per modum simplicis. Ex qua definitione eruitur ratio, cur albedo E G: sit terminus abstractus, licet constet partibus, quæ scilicet significat per modum simplicis; album verò per modum compositi. Ita homo, Deus, animal sunt termini concreti, quia animalitatem Deitatem humanitatem in obliquo per modum compositi significant, non ideo, quod hæc forma realiter differant à subiecto, et quod Deus verò sit ens compositum, sed tantum quod per nostrum modum concipiendi admittat compositionem rationis, hoc enim in Deo nullam imperfectionem infert, sed potius in nostro intellectu.

Quæritur cur humanitas significat per modum simplicis, cum tamen, materia, anima, unio, sint partes humanitatis, sicut humanitas est pars hominis?

Respondetur disparitatem desumendam esse ex vario modo significandi partes; nam concretum homo communiter importat partes suas inaequaliter, hoc est subiectum in recto, et formam in obliquo. At vero humanitas importat omnes in recto: nam quaerenti quid sit humanitas respondetur: est materia anima, et unio: quaerenti vero quid sit homo respondetur est habens humanitatem. De quo plura alias.

Ratio quare humanitas significet per modum simplicis quod omnes importet in recto.

Dices quaerenti quid sit homo, optime respondetur, est animal rationale, ergo prior explicatio non est bona, sequitur enim terminus homo significari per modum simplicis, et esse abstractum. Respon: hic nobis sermonem non esse de quibus tibi conceptu hominis per genus et differentiam explicato, sed de partibus dialecticè explicatis, stando in ratione termini qua talis, non vestigando rei naturam, et ideo in nostro sensu partes huius termini homo erunt habens et humanitatem. Partes vero humanitatis erunt materia et forma, quae ab humanitate non importantur per modum subiecti dicendo humanitas est habens materiam et formam et unionem, sed potius humanitas est materia forma et unio alias si istius modi abstracta quae constant materia et forma exponenda essent per to habens formam procederemus in infinitum.

Qua in re ultimatè recurrendum est ad communem modum doctorum similes terminos exponentium; nec attendi debet quod dici possit, sed quod plerumque soleat.

SECTIO 5ta De termino absoluto et connotativo.

Terminus absolutus est, qui significat rem ad modum per se stantis.

Connotativus verò qui significat rem ad modum alteri adiacentis.

Arra d. 1 8 4 definit terminum absolutum esse eum, qui significat rem ad modum per se stantis; ita ut ratio terminorum ex re significata, sed ex modo eam significandi designatur. Et contra connotativus erit, qui significat rem ad modum alteri adiacentis. Significare autem ad modum per se stantis est significare rem, quae ad suum statum non egeat alio: per modum vero adiacentis significare, innuit rem ita significatam egere ad suum statum alio

Termini connotativi important formam tantum in obliquo.

Nota terminos connotativos importare formam tantum in obliquo; aliqua cum duo tales termini de se affirmantur, verbi G. album est dulce redderetur haec propositio falsa, quantum vis revera in uno eodemque subiecto esset dulcedo et albedo; nam hi duo abstracti si importentur in recto, debent posse de se invicem affirmari, dicendo. albedo est dulcedo: quod tamen falso dicitur: è contra verissimum est, quod subiectum dulcedinis sit subiectum albedinis; de quo plura in sequenti sectione.

Omnia ~~adiectiva~~ substantiva sunt termini absoluti.

Ex his colliges primo cum Hurtado 59 parte 8 omnia substantiva non relativa, esse terminos absolutos.

quia significant ad modum per se stantis. idem dic de adiect. substantivè acceptis sicut terminus album interdum sumitur substantive.

adiectiva cum sumuntur substantive sunt termini absoluti.

Colliges 2do terminos connotat: et concretum habere se per modum excedentis et excessi; nam licet omnis connotativus sit concretus non tamen omnis concretus est connotativus sic homo est concretum at non est connotativum.

terminus absolutus et connotativus discrepant quia omnis ~~[illegible]~~ connotativus est concretus, non tamen omnis concretus est connotativus.

Colliges 3tio nomina relativa quae in modo significandi comparantur cum adiectivis ut pater rectius inter connotativa poni, eo quod more adiectivorum significent formam per modum adiacentis; neque enim ad statum Pauli spectat habere paternitatem, sicut ad statum parietis non pertinent habere albedinem, ergo sicut to albus non significat ad modum per se stantis, ita nec pater, aut reliqua relativa.

omnia adiectiva et relativa adiective significantia sunt termini connotativi, quia significant per modum adiacentis

Obiicit Mon. pa 287 ex hac sequi etiam matricam forma cognitio esse terminos connotativos, quia matrica connotat formam forma matricam, cognitio obiectum.

Respondetur negando paritatem, nos enim prius locuti sumus de relatione praedicamentali, non de quo cumque respectu. et miror sane Hurtadum inter terminos matrica cognitio facere paritatem, cum terminus filius

Pater cum tamen discrimen ad oculum pateat: nam pater ita respicit filium, ut illo solo sublato pereat denominatio patris, et paternitas utique est forma, quae pars patris reduplicative sumpta, homini vero qui est pater tam est contingens quam albedo parieti: nihil horum reperitur in termino materia haec enim tamen aliter respicit formam; nam si materia sine forma divinitus servaretur, maneret adhuc tamen id quod significatur per nomen materia ergo materia ablata tamen aliter respicit formam, quam pater filium, quia ablata forma manet adhuc tota denominatio materiae, sed ablato filio non manet amplius denominatio patris, forma enim non est pars materiae sicut filius est pars patris qua talis; denique materiae connaturaliter debetur forma sed petro et G non debetur paternitas, ergo allata exempla Mendocae nihil evincunt.

SECTIO SEXTA.

De termino denominativo et denominante

Varias huius termini acceptiones affert Philippus, quas utpote minus necessarias omitto. ergo

Generaliter loquendo accipitur terminus denominans pro eo, qui significat praedicatum aliquo modo separabile ab eo, quod denominatur: ita sanctus respectus Petri

Terminus denominans est qui significat praedicatum aliquo modo separabile ab eo, quod denominatur, quocunque Deinde modo sive per conceptum sive realitatem

Impius respectu Judae dulcedo respectu lactis sumitur.

Dividi solet communiter denominatio in essentialem et materialem; sive ut alii loquuntur, idem terminus interdum sumitur essentialiter, interdum denominative: in Exemplo Terminus dulce tunc sumitur essentialiter quando sumitur secundum id ratione cuius de suo materiali significato vere potest praedicari; quod tunc contingit, quando utrumque significatum tam formale quam materiale accipitur in recto.

Denominatio est duplex essentialis et denominativa

Essentialiter est quando utrumque significatum tam formale quam materiale accipitur in recto.

Denominative vero sumitur, quando solum materiale significatum importatur in recto, formale in obliquo. Unde diligenter attendendum est, quando in enuntiatione sumatur terminus, nam diversa ratione acceptus propositionem falsificat. Et cum dico paries est albus praedicatum albus potest sumi denominative et essentialiter; si priore modo sumatur vera erit propositio, si posteriori modo, erit falsa. Ratio clara est, quia praedicta enuntiatio ut sit vera, debet esse talis, ut recti ex parte subiecti et praedicati adaequate inter se identificentur: atqui si ita albus sumitur essentialiter, importabit albedinem in recto, et debet hoc modo resolvi: paries est

Denominative quando solum materiale significatum importatur in recto et formale in obliquo.

Denominatio in diversa ~~significatione~~ ratione sumpta falsificat.

subiectum et albedo. Ubi vides albedinem in recto praedicari de pariete, et consequenter cum illo in endifi-cari, quod fieri non potest; ergo si terminus albus sumitur essentialiter, iam hoc ipso propositio affirmativa erit falsa: negativa autem erit vera, utpote prioris contradictoria; et faceret hunc sensum paries non est subiectum et albedo quod tam verum est, quam vera est haec enuntiatio: homo non est rationalis et rugibilis, nam aeque repugnat, ut paries dicatur esse albedo, quam ut homo dicatur esse rugibilis.

Denominative accepta propositio est vera.

Iam vero si eadem illa propositio paries est albus sumatur denominative erit vera, quia facit hunc sensum: paries est habens albedinem ubi vides formam importari in obliquo, quae non indendificatur cum subiecto, nam tantum recti praedicati et subiecti invicem indendificantur, hoc est identitas quomodo unus affirmatur, tantum affirmatur dari inter rectum praedicati et rectum subiecti, atqui inter parietem et inter habens vero affirmatur identitas. Ergo propositio tali modo accepta est vera.

Ex hoc colliges quomodo aliae propositiones etiam cum tum, quando termini sumuntur denominative sint falsae vel verae; [illegible] cum dico aethiops est albus

erit propositio falsa, licet praedicatum sumatur denominative, nam etsi albedo sumatur in obliquo, et non affirmetur de aetiope in recto, tamen affirmatur in esse aetiopi velut subiecto quod falsum est, quod suo loco prolixius tractabimus.

Quaeres an risibile respectu hominis, rugibile respectu Leonis et similes proprietates metaphisicae sint denominantes? ratio dubitandi est, quia non possunt separari à subiecto cum tamen in definitione termini denominantis requiratur ut possit separari.

Respondetur ideo in definitione additas fuisse particulas aliquo modo, quae limitatio ideo est adiecta ut inde colligatur non necessario requiri distinctionem realem sed sufficere distinctionem rationis, quae etiam in eiusmodi metaphisicis proprietatibus reperitur.

Ad terminum denominantem non regitur realis distinctio sed sufficit distinctio rationis seu conceptus.

Ex dictis colliges, id cui per huiusmodi separabile praedicatum appellatio communicatur, esse terminum denominativum: sic candidus erit terminus

Denominativum accipit appellationem per huiusmodi separabile praedicatum

denominatis accipiens denominationem ab obstracto candor quod est praedicatum à suo denominato separatur.

SECTIO 7 TAMA

De termino finito et infinito positivo et negativo.

Terminus finitus est qui aliquid determinate significat.

Terminus finitus communitus est illa qui aliquid determinate significat ut homo Leo canis.

Infinitans est qui aliquid determinate negat, et nihil determinate affirmat.

Infinitans vocatur, qui cum aliquid determinate negat nihil tamen determinate affirmat; ut non homo non Leo. Qui termini adeo nihil determinant, ut de rebus omnibus possint praedicari. illâ re exceptâ quam negant: ita to non homo potest praedicari de Deo Angelis, lapide dicendo Deus est non homo, lapis est non homo, et sic de aliis terminis excepto termino homo cui particula ~~Non~~ Non non praefigitur, nam qui diceret homo est non homo: falsum diceret.

Particula non si immediate spectat ad ipsam facit ex affirmativa negativa et negativa affirmativa. Et tunc est terminus negans.

Ad meliorem huius termini intelligentiam notandum est particulam Non vocari et esse naturae malignantis, eo quod neget, quidquid post se invenit, sensus est. Quotiescunque haec particula immediate afficit copulam, hoc ipso naturam propositionis immutat, et ex affirmativa facit negativam, et negativa affirmativam, et tunc terminus non dicitur infinitans, sed negans.

Terminus autem infinitans debet aliquid saltem indeterminate affirmare, et aliquid determinate negare, v. g. cum dico Leo est non homo hic aliquid quod non est homo affirmatur de Leone et determinate negatur aliquid de homine. requiritur ergo ut praedicta particula NON immediate afficiat terminum, nam si spectet immediate ad copulam nihil affirmabit, sed totam propositionem reddet negativam.

Trans. infinitans est aliquid determinate affirmare et aliquid determinate negare.

Particula Non si immediate spectat ad copulam nihil affirmat sed omnia negat.

Obiici potest, ex hoc sequi, hanc propositionem: non omnis homo est animal esse affirmativam et veram. probo sequelam. illa propositio est affirmativa in qua particula NON immediate afficit nomen et cum dico. Non homo est lapis, atqui in priori propositione haec particula NON immediate afficit terminum omnis qui est nomen ergo erit affirmativa.

Unde ulterius sequitur has duas propositiones: omnis homo est animal et non omnis homo est animal non esse contradictorias, nam inter contradictorias altera necessario est negativa, hic vero utraque esset affirmativa, ergo non essent contradictoriae. Item utraque esset vera, ut consideranti patet: ergo a primo ad ultimum falsum est hanc solum propositionem aliquam esse negativam, quando particula negativa immediate afficit copulam.

propositio tunc affirmativa in qua particula non immediate afficit nomen quod aliquid determinate significat, et si nomen est categoricum, aut si syncategoricum sumitur in sensu materiali.

Respondetur negando sequelam. Ad probationem dico illam propositionem esse affirmativam in qua particula NON immediate afficit nomen, quod nomen sit vox categorematica, vel sit nomen syncategorematicum sumatur in sensu materiali. Et hoc cum dico omnis est signum universale si vero haec vox omnis sumatur in sensu formali et syncategorematico: sicut in hac propositione revera sumitur, cum dico non omnis homo est animal tunc nego particulam non illi immediate praefixam facere sensum finitantem, quia tunc vere et immediate spectat ad copulam, et non ad subiectum, et verissimum est, quod omnia immutet, quae post se invenit.

Probo id clarius per has duas propositiones omnis homo est animal et aliquis homo non est animal quae duae propositiones sunt contradictoriae, ergo haec propositio omnis non homo est animal non est negativa, sed universalis affirmativa: alias ipsius contradictoria deberet esse affirmativa, quod est falsum.

Particula negativa immediate ante signa posita facit propositionem negativam. Ratio est quia signa nihil determinate significant.

Ex hac responsione colliges imo quotiescunque particula negativa ponitur immediate ante has voces omnis nullus semper propositionem fieri negativam. Et hoc non omnis studiosus est doctus est propositio negativa, quia ipsius contradictoria est haec omnis studiosus est doctus sed inter contradictas

semper una ē negativa altera affirmativa ergo &c.

Ratio fundamentalis ē, quia ad terminum infinitantem requiritur, ut aliquid determinate negetur: sed nisi particula negativa praeponatur alicui termino aliquid determinati affirmanti, tunc nihil determinate negat; atque hi termini nullus, omnis aliquis nihil determinate significant, ergo particula negativa illis praeposita nihil determinate negat: ergo immediate spectat ad copulam, et naturam totius propositionis immutat.

Colliges 2do non fallere argumentationem a sensu negativo ad infinitum, nam haec consequentia falsa est, Petrus non ē pius, ergo ē impius. Ratio ē, quia plus requiritur ad terminum infinitum quam ad negativum. Declaro rem in exemplo. Infans unius diei non ē pius, et tamen non licet inferre ergo ē impius: nam ad denominationem pii requiritur positivus actus pietatis seu virtutis, quam infans obligatum usum rationis non potest exercere. Item infans non ē impius, quia ad denominationem impii requiruntur positivi actus voluntatis vitiosi et mali, quibus deus positive offenditur, ad quos etiam exercendos infans proxime non ē capax propter defectum libertatis

Argumentatio a sensu negativo ad infinitum non valet, quia plus requiritur ad terminum infinitum quam ad negativum.

ergo à termino ad ultimum infans nec est pius nec est impius.

Terminus positivus est, qui aliquid reale, et non moram absentiam significat.

Terminus positivus est, qui aliquid reale, et non moram absentiam significat.

Negativus est, qui significat carentiam alterius rei in subiecto, quod contingit tripliciter modo. 1mo potest significare carentiam rei abstrahendo an subiectum sit capax formae vel incapax. Secundo potest significare absentiam formae in subiecto capaci, et tunc dicitur privativus. 3tio significat absentiam formae in subiecto incapaci, et tali modo accepto tunc dicitur stricte et antonomasticè negativus. ita tenebrae, seu absentia lucis in aere est terminus privativus, quia aere est subiectum capax lucis: eadem carentia lucis respectu lapidis est negatio, sive terminus negativus, quia lapis est subiectum inaptum ad recipiendam lucem. Denique do abstrahimus an subiectum sit aptum vel inaptum dicitur absolute terminus negativus.

Negativus est qui significat carentiam alterius rei in subiecto.

Contingit 3ti modo 1o quando significat abstrahendo an subiectum sit capax formae vel incapax. 2do potest significare absentiam formae in subiecto capaci, et tunc dicitur privativus. 3tio in subiecto incapaci. et tunc est terminus stricte et antonomastice negativus.

Terminus absolute negativus est quando abstrahimus an subiectum sit aptum vel inaptum.

SECTIO 8VA.

Aliae quaedam terminorum divisiones explicantur.

De primis et 2 dis intentionibus dispudandi redibit occasio in materia de universalibus, hic brevissime.

Terminus 1mo intentionalitz sumptus est, cum significat rem in dependentem ab operatione intellectus, sive secundum ea quae illi a parte rei conveniunt: ita sumitur canis quando sumitur pro animali latrabili. Econtra si canis accipitur pro specie, quae habet rationem omnibus in divisibus communem, sive prout substat abstractionibus intellectus, erit terminus secundo intentionalitz sumptus, et terminus significat rem secundum ea praedicata, quae habet dependenter ab intellectu.

1a intentio est quando significat rem in dependentem ab operatione intellectus

2da intentio est quando significat rem dependenter ab intellectu

Terminus communis vocatur, qui significat rem pluribus communicabilem ut canis: nam hoc nomen significat naturam caninam, et potentiam latrandi, quae potentia communicabilis est Lipissae et Melampo et singulis canibus in particulari.

Terminus communis significat rem pluribus communicabilem.

Terminus singularis est, qui significat rationem aliquam non pluribus significabilem ut Petrus. hic homo. Melampus. hic canis.

Terminus singularis est, qui significat rationem aliquam non pluribus significabilem.

Et licet plures homines vocentur petri, tamen terminus petrus non est terminus communis, quia a prima sui impositione non habet hoc, ut significet rationem communem pluribus communicabilem, sed ratio propter quam multi vocantur petri est voluntas parentum, et non prima institutio hominum. Igitur Petrus rectius vocatur terminus singularis: qualis terminus etiam est hoc aliquis homo quia indeterminate significat hic vel ille homo, sed ad hunc non exprimitur ratio

communis pluribus communicabilis

Nota cū dicimus ad terminū communē requiri, ut sit communicabilis pluribus esse hunc sensum. Terminus pluribus communicabilis ē ille, q̄ habet ratiōnem pluribus conveniendi ententum. Et ēs terminus homo significat naturam humanam, q̄ ita convenit pluribus, ut de singulis hoc de Petro paulo Quare dici possit Petrus est homo paulus ē hōo: et ita quidem, ut hi omnes in ratione humanitatis communicatae sint plures.

Terminus pluribus communicabilis ē, q̄ habet rationem pluribus conveniendi et q̄ in se multiplex ē.

Unde colliges terminū Deus nō ē terminū commun[illegible] q̄ licet Patri filio et spiritui sancto tribuatur nō tamen multiplicatur.

Unde colliges terminū Deus nō ē terminū commun: ratio ē q̄ Deitas ē ratio communicata tribus personis Patri filio et spiritui sancto, ita tamen ut Deitas nō multiplicetur, q̄ nō sunt plures Dū.

Terminus univocus ē, q̄ pluribus tribuitur in eadem significatione.

Terminus univocus à Philis bene definitur esse is, qui pluribus tribuitur in eadem significatione: ut homo, q̄ secundum idem praedicatum animalis rationalis convenit omnibus individuis.

Terminus aequivocus tribuitur pluribus sub diverso verò praedicato.

Terminus aequivocus convenit quidem pluribus sed sub diverso praedicato. Exemplum canis convenit bruto sub ratione animalis latrālis: constellationi verò convenit sub longe diverso praedicato, et ratio significandi diversa ē propterea vocatur terminus aequivocus. idem dicendum ē de nominibus propriis, q̄ pluribus conveniunt secundum diversa